

Ons kenmerk: 20.003621

Relatie met:

GEMEENTE
Schagen

Reg.nr.: 20.003621

Samen bouwen aan een duurzaam Schagen

Duurzaamheidsprogramma 2020-2050

12 mei 2020

Inlichtingen bij

Antoon Groot, Programmamanager Duurzaam

Afdeling

Openbaar gebied

Doorkiesnummer

(0224) 210 261

Inhoudsopgave

Samenvatting: Programm poster.....	3
1. Inleiding	4
<i>Programmatische aanpak .....</i>	4
<i>Kaders en context .....</i>	4
<i>Rollen gemeente .....</i>	6
2. Programmadoelen.....	7
3. Programma uitgangspunten.....	8
4. Programm lijnen en Hoofdopgaven	9
<i>Trias energetica .....</i>	9
<i>Hoofdopgaven programm lijn Duurzame Warmte.....</i>	10
<i>Hoofdopgaven programm lijn Duurzame Elektriciteit .....</i>	10
<i>Hoofdopgaven programm lijn Duurzame Mobiliteit.....</i>	11
<i>Hoofdopgaven programm lijn Groen & Biodiversiteit .....</i>	12
<i>Hoofdopgaven programm lijn Klimaatadaptatie .....</i>	12
<i>Hoofdopgaven programm lijn Circulaire Economie .....</i>	13
5. Organisatie	14
<i>Programmaorganisatie en -sturing.....</i>	14
<i>Besluitvorming .....</i>	14
<i>Communicatie.....</i>	14
<i>Monitoring en rapportage.....</i>	15
<i>Financiën .....</i>	15
6. BIJLAGE	16
<i>Uitvoeringsagenda Duurzaamheid .....</i>	16

Samenvatting: Programmaposter

Samen bouwen aan een duurzaam Schagen

Duurzaamheidsprogramma 2020-2050

Groen & Biodiversiteit

- Biodiversiteitsgroei bij duurzame energie opwek
- Verbeteren leefklimaat door meer bomen en groen
- Natuur als onderdeel van gebouwen en straten
- Groene verbindingen in het landschap

Elektriciteit

- Verlagen elektriciteits-Verbruik verlichting, apparatuur en installaties
- Optimaal benutten beschikbare gebouwen en infrastructuur voor duurzame energie opwek
- Opwek windmolens en zonneparken alleen met participatie en draagvlak

Duurzame Mobiliteit

- Verbeteren fietsvoorzieningen
- Dekkende (laad- en waterstof-) infrastructuur elektrisch vervoer
- Openbaar- en doelgroepen-vervoer zonder uitstoot
- Stimuleren deelvervoer

Warmte

- Optimaal isoleren bestaande bebouwing
- Wijkgericht koppelen warmtevraag aan duurzame warmtebronnen
- Beschikbare restwarmte zo slim mogelijk benutten

Klimaat-adaptatie

- Vergroenen en ontstenen leefomgeving tegen overlast door regen, droogte en hitte
- Opvangen en vasthouden regenwater tegen droogte en verzilting
- Verbeteren waterbeheer

Circulaire Economie

- Verminderen afval
- Hoogwaardig hergebruik materialen en reststromen
- Ontwerp, aanleg, bouw en beheer gericht op behoud van grondstoffen

Om deze opgaven te realiseren zal de gemeente:

- Aansluiten bij de landelijke en regionale doelen richting 2030 en 2050
- Als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld geven
- Samenwerken met inwoners, bedrijven, belanghebbenden en de regio
- Zoveel mogelijk meekapitalen benutten
- Communiceren gericht op bewustwording en ieders eigen mogelijkheden
- Innovatieve technieken actief stimuleren
- Zorgen dat het voor iedereen haalbaar en betaalbaar blijft

GEMEENTE Schagen

1. Inleiding

Voor u ligt het duurzaamheidsprogramma 2020-2050 voor de gemeente Schagen. Dit programma beschrijft de lange termijn doelen en ambities van de gemeente en de programmalijnen en hoofopgaven waarmee we daarvoor de komende jaren aan de slag gaan. We kunnen dat niet alleen bereiken. We doen het samen. Vandaar de titel "Samen bouwen aan een duurzaam Schagen".

De komende decennia komt er veel op ons af om de samenleving te verduurzamen. De duurzaamheidsopgave is complex en bestaat uit verschillende grotere maatschappelijke opgaven. Er ontstaan steeds meer initiatieven om anders met energie om te gaan en te besparen. Om klimaatverandering tegen te gaan en de gevolgen ervan beheersbaar te maken. Het gebruik van grondstoffen te verminderen en hergebruik mogelijk te maken. En om herstel van ecologie en biodiversiteit te bevorderen. Die opgaven hangen voor een deel samen met elkaar, maar ook weer met maatschappelijke opgaven op andere beleidsterreinen. Dat vraagt dus om een integrale aanpak. We weten waar we richting 2050 naartoe willen koersen. Maar de weg er naartoe is niet precies uit te stippelen, omdat ontwikkelingen in bijvoorbeeld techniek, innovatie, betaalbaarheid en wet- en regelgeving elkaar snel opvolgen. Er is dus focus nodig op de lange termijn, maar ook flexibiliteit voor de korte en middellange termijn. Verder lopen er vele projecten en activiteiten: nationaal, provinciaal, regionaal en lokaal. Het raakt de hele maatschappij en alle overheden, instanties, bedrijven en inwoners zullen in meer of mindere mate hun steentje bij moeten dragen..

Ook binnen de gemeentelijke organisatie kent de duurzaamheidsopgave veel gezichten. Elke afdeling, elk team kan binnen de eigen werkzaamheden zoeken naar kansen voor verduurzaming en deze binnen de lijnorganisatie realiseren. En voor bepaalde ambities is het nodig speciale projecten op te tuigen en te financieren los van de lijnorganisatie. Al deze initiatieven kunnen elkaar en beïnvloeden en beconcurreren en vragen om prioriteitstelling voor de inzet van capaciteit en middelen.

Dit programma helpt ons om de juiste keuzes te maken, met oog voor zowel het uiteindelijke doel als de nu benodigde prioriteiten en wendbaarheid.

Programmatische aanpak

De omvang van de duurzaamheidsopgave, de ambities op langere termijn en de impact op onze inwoners, ondernemers en eigen organisatie maken dat een programmatische aanpak hier de beste is.

Een programma kan worden gedefinieerd als *"een tijdelijke, unieke en complexe verzameling doelen en inspanningen waaraan met beperkte middelen doelengericht wordt samengewerkt"*.

Door de lopende en toekomstige initiatieven onder te brengen in een overkoepelend programma voor duurzaamheidsvraagstukken, willen wij ervoor zorgen dat we op het behalen van doelen en resultaten kunnen sturen. Dit duurzaamheidsprogramma beschrijft de hoofdoelen en bijbehorende opgaven, gericht op de lange termijn. De invulling en uitwerking daarvan in deelprogramma's, projecten en inspanningactiviteiten wordt opgenomen in de uitvoeringsagenda die periodiek wordt herzien. Veel hiervan doen we nu al, maar door het samenvoegen onder de uitvoeringsagenda wordt de omvang en samenhang meer duidelijk en helpt het ons in het stellen van prioriteiten ten opzichte van de beschikbare capaciteit en middelen. Ook inspanningen die we op ons af zien komen maar nog niet gepland kunnen worden maken we inzichtelijk, zodat er rekening mee wordt gehouden. Hiermee voorkomen we dat er inspanningen gedaan worden die later weer teniet worden gedaan door nieuwe inspanningen.

Kaders en context

De maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid spelen zowel lokaal, nationaal als wereldwijd. Daarom zijn er op verschillende niveaus afspraken gemaakt die ook voor dit

programma kaderstellend zijn. Vaak krijgen deze afspraken op lokaal en regionaal niveau een concrete uitwerking. Hieronder staat een (niet uitputtend) overzicht van de belangrijkste afspraken waar dit duurzaamheidsprogramma rekening mee houdt.

Klimaatakkoord van Parijs (Verenigde Naties)

Eind 2015 is het VN-Klimaatakkoord van Parijs vastgesteld. Daarmee heeft de Europese Unie en daarmee Nederland zich gecommitteerd aan het beperken van de mondiale temperatuurstijging. Afgesproken is dat de EU in 2030 minimaal 40% minder CO₂ uitstoot ten opzichte van 1990.

Sustainable Development Goals

Eind 2015 hebben de Verenigde Naties een nieuwe mondiale agenda aangenomen. 17 Sustainable Development Goals (SDG's) staan centraal. De SDGs hebben aandacht voor bijvoorbeeld armoede, mensenrechten, economische groei, vrede en veiligheid, en klimaat. Het Rijk vertaalt de SDG's naar nationaal beleid.

Nationaal Klimaatakkoord

Het Rijk heeft de Europese doelstellingen vertaald naar een nationaal Klimaatakkoord. Dit akkoord is door de overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties gesloten. Op 28 juni 2019 is het akkoord gepresenteerd. Het doel hierbij is te komen tot 49% CO₂-reductie in 2030 en 95% CO₂-reductie in 2050. De Tweede en Eerste Kamer hebben het nationale Klimaatakkoord vastgesteld. Eind 2019 hebben ook de VNG (gemeenten), IPO (provincies) en UVW (waterschappen) namens hun leden ingestemd. In het akkoord staan meer dan 600 maatregelen om de uitstoot van broeikasgas tegen te gaan.

Drie voor gemeenten belangrijke afspraken uit het Klimaatakkoord zijn het opstellen van de Regionale Energie Strategie (RES), de Transitievisie Warmte en het Regionale Mobiliteitsprogramma.

De RES beschrijft per energieregio hoe we tot het jaar 2030 de opgaven van 'duurzame elektriciteit opwek' en 'aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving' uitwerken. Schagen hoort bij de Energieregio Noord-Holland Noord, deelregio Noordkop. De eerste RES moet in maart 2021 klaar zijn, waarna deze regelmatig zal worden herzien.

In de *Transitievisie Warmte* legt de gemeente vast wat richting 2050 voor de verschillende wijken het beste alternatief is voor aardgas. In Wijkuitvoeringsplannen wordt vervolgens voor de eerstvolgende 5 jaar uitgewerkt welke wijken het eerst aan de beurt zijn en hoe dit uitgevoerd en betaald gaat worden. De visie dient eind 2021 gereed te zijn, waarna deze regelmatig zal worden herzien.

Het *Regionale Mobiliteitsprogramma* is een instrument om op regionaal schaalniveau toekomstbestendige bereikbaarheidsoplossingen te realiseren die bijdragen aan de transitie naar een duurzaam en zorgeloos mobiliteitssysteem. Hierbij valt te denken aan laadinfrastructuur, stimuleren van elektrisch vervoer en fiets en nieuwe duurzame vormen van collectief (openbaar) vervoer. Net als bij de RES wordt dit vanuit Noord-Holland Noord ingestoken, onder regie van de provincie. In 2020 moet het eerste Regionale Mobiliteitsprogramma tot stand komen.

Ambitiedocument "Holland boven Amsterdam 2040"

Dit ambitiedocument is door alle gemeentebesturen van Noord-Holland Noord en de provincie vastgesteld en bevat ambities richting 2040 voor diverse beleidsterreinen. Hierin is de ambitie opgenomen dat de regio in 2040 energieneutraal wil zijn. Dat wil zeggen dat het energiegebruik van de regio volledig wordt ingevuld met duurzaam opgewekt energie.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie is een gezamenlijk nationaal plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk met concrete acties en doelen voor klimaatadaptatie. In 2050 moet de leefomgeving volledig klimaatadaptief zijn ingericht. Alle overheden moeten ruimtelijke adaptatie uiterlijk in 2020 in hun beleid verankeren op basis van stresstesten en risicodialogen en gezamenlijk aan de slag gaan. Schagen werkt hierin samen met het hoogheemraadschap HHNK, de provincie NH, de vier Noordkop gemeenten en alle andere gemeenten binnen het verzorgingsgebied van het HHNK.

Rijksnatuurvisie

Het nationale natuurbeleid staat in de Rijksnatuurvisie 2014 'Natuurlijk verder'. Het beleid richt zich op het behoud en versterken van de Nederlandse natuur. Daarnaast richt het zich op het behoud van biodiversiteit.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. De provincies zijn hiervoor verantwoordelijk. Deze gebieden hebben een andere status dan de Europese Natura 2000 gebieden.

Rijksprogramma Circulaire Economie

Het Rijk wil onze economie ombuigen naar een duurzame en volledig circulaire economie in 2050. Met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire grondstoffen in 2030. Daarvoor zijn 5 transitieagenda's opgesteld voor de volgende sectoren en ketens: Biomassa en voedsel, Kunststoffen, Maakindustrie, Bouw en Consumptiegoederen.

Nationale, Provinciale en gemeentelijke Omgevingsvisie

Met de Nationale en Provinciale Omgevingsvisie (NOVI en POVI) geven Rijk en provincie NH hun kijk op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland en Noord-Holland. De prioriteiten uit de NOVI en POVI raken het programma Duurzaamheid in de volle breedte. De Omgevingsvisie Schagen wordt naar verwachting in 2021 door de gemeenteraad vastgesteld. De belangrijkste opgaven uit dit duurzaamheidsprogramma worden daarin verwerkt. En andersom zullen de keuzes die in de Omgevingsvisie Schagen worden gemaakt weer bepalend zijn voor de nadere uitwerking van het duurzaamheidsprogramma in de komende jaren.

Rollen gemeente

De gemeente heeft verschillende rollen. We stellen beleid en doelen vast. Vaak doen wij dat samen met anderen. Ook verlenen wij vergunningen en zijn wij handhaver. In andere gevallen zijn wij subsidieverlener of informeren wij. Hieronder staat een overzicht van die rollen, gebaseerd op de participatietrap van de Raad voor Openbaar Bestuur. Des te hoger op de trap, des te lager de maatschappelijke participatie. Bij de realisatie van het duurzaamheidsprogramma zullen we alle rollen inzetten. Per opgave en inspanning wordt bewust gekozen welke rollen het meest passend en realistisch zijn.

Rol	In de praktijk	Middel
Loslaten	Wij bieden ruimte voor markt- en maatschappelijke sturing. Wij nemen geen initiatief, maar we kunnen wel deelnemen in een initiatief.	<ul style="list-style-type: none"> • Communicatie • Kennis en kunde • Partnerschap
Faciliteren	Wij ontwerpen de kaders en ondersteunen waar nodig in de uitvoering. Initiatiefnemers kunnen gebruiken maken van onze expertise en communicatie middelen.	<ul style="list-style-type: none"> • Kennis en kunde • Meedenken • Ruimte • Communicatie
Stimuleren	Wij hebben een direct belang bij het initiatief, en geven (financiële) prikkels om aan te jagen.	<ul style="list-style-type: none"> • (Co)financiering • Subsidie • Ruimte • Communicatie
Regisseren	Wij wenden onze invloed aan wat er moet gebeuren en pakken de regie. Wij treden op als verbinder tussen verschillende partijen en coördineren belangen.	<ul style="list-style-type: none"> • (Proces)begeleiding • Loketten • Toezicht en monitoring • Communicatie
Reguleren	Wij hebben een wet- en regelgevende rol. We maken afspraken en handhaven deze ook.	<ul style="list-style-type: none"> • Bestemmingsplannen • Lokale wet- en regelgeving • Handhaving • Vergunningen • Communicatie

2. Programmadoelen

In dit duurzaamheidsprogramma komen vier lange termijn doelen samen, die gezamenlijk leiden tot de ontwikkeling naar een duurzame gemeente Schagen in 2050.

Duurzame ontwikkeling is te definiëren als een ontwikkeling waarbij de huidige bevolking in haar behoeften voorziet zonder de komende generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien.

Wij sluiten hiervoor aan bij de landelijk gestelde doelen vanuit het Klimaatakkoord en het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

Energietransitie: Het doel hierbij is te komen tot 49% CO₂-reductie in 2030 en 95% CO₂-reductie in 2050. Dat betekent dat dan alle benodigde energie voor elektriciteit, warmte, en mobiliteit duurzaam wordt opgewekt, zonder gebruik van fossiele brandstoffen.

Circulaire Economie: Het doel is simpel gezegd een wereld zonder afval in 2050. Dat betekent dat grondstoffen behouden blijven tijdens de levensduur van producten, gebouwen en infrastructuur en dat alle restproducten hoogwaardig worden hergebruikt.

Klimaatadaptatie: Het doel is een klimaatbestendige en water robuuste leefomgeving in 2050. Dat betekent dat de leefomgeving dan zodanig is ingericht dat de gevolgen van klimaatverandering (heviger neerslag, hitte, langdurige droogte, verzilting en overstromingen) niet leiden tot onacceptabele schade.

Groen en biodiversiteit: Het doel is een forse vergroening van de leefomgeving en daarmee het herstellen van de biodiversiteit oftewel de verscheidenheid aan planten, dieren, micro-organismen en de samenhang hiervan.

3. Programma uitgangspunten

Door het hele programma heen werken we met zes belangrijke uniforme uitgangspunten. Deze uitgangspunten worden in elke programmalijn en bij elke hoofdpoging gehanteerd. Om die reden worden ze in de uitwerking van de afzonderlijke programmalijnen niet herhaald. Hieronder worden deze uitgangspunten, in willekeurige volgorde, toegelicht.

Als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld geven

Dit is een van de allerbelangrijkste uitgangspunten om als gemeente een geloofwaardige samenwerkingspartner te zijn. Het nemen van duurzaamheidsmaatregelen en verandering van gedrag kan complex zijn en is niet altijd leuk. Maar levert ook vaak mooie resultaten op. Als we van anderen in de samenleving verlangen dat ze duurzaam gaan handelen, dan doen wij dat ook. Het begint bij onszelf.

We zijn als organisatie al heel goed bezig met concrete duurzaamheidsmaatregelen, maar er is ook nog heel veel te winnen. Het vastleggen van dit uitgangspunt dwingt ons om structureel, binnen elke afdeling en elk team, actief te blijven om deze winst te realiseren.

Samenwerken met inwoners, bedrijven, belanghebbenden en de regio

"Samen bouwen aan een duurzaam Schagen" luidt de titel van dit duurzaamheidsprogramma. Dat begint niet voor niets met het woord samen. In dit programma wordt aangegeven wat we als gemeente zelf als opgaven en inspanningen zien. In bijna alle gevallen kunnen we die alleen vanuit samenwerking realiseren. Dit programma is dan ook direct een uitnodiging aan iedereen om die samenwerking met ons aan te gaan. Per opgave en per inspanning zal die samenwerking er anders uitzien en zullen verschillende partners betrokken zijn. Veelal zullen wij partijen actief benaderen, maar wij verwachten ook dat partijen ons actief zullen benaderen.

De volgende partijen (niet uitputtend en in willekeurige volgorde) zijn voor ons heel belangrijk in die samenwerking:

- Inwoners en dorps/wijkraden
- Bedrijven en brancheorganisaties
- Woningcorporaties
- Vastgoed- en gebiedsontwikkelaars
- Energie coöperaties
- Nuts- en netwerkbedrijven
- Andere overheden (met name Rijk, provincie, hoogheemraadschap, Noordkop gemeenten en andere deelregio's in Noord-Holland Noord)
- Maatschappelijke en belangenorganisaties
- Onderzoeksinstellingen
- Onderwijs

Zoveel mogelijk meekoppelkansen benutten

De diverse programmalijnen en hoofdpogingen in dit duurzaamheidsprogramma hangen met elkaar samen. Een maatregel voor de opwek van duurzame elektriciteit kan bijvoorbeeld zodanig worden genomen dat deze ook positief uitwerkt voor klimaatadaptatie, de biodiversiteit en de circulaire economie. Net als bij samenwerking geldt hier dat het soms ingewikkeld is om goede integrale keuzes te maken. Dit kan langer duren dan een keuze die uitsluitend vanuit één invalshoek gemaakt wordt. Maar door meekoppelkansen optimaal te benutten bereiken we altijd meer met dezelfde investering.

Communiceren gericht op bewustwording en ieders eigen mogelijkheden

De lange termijn doelen van dit programma zijn belangrijk, maar liggen tegelijk "ver van ons bed". Ze maken ons wel bewust van de grotere noodzaak tot verandering. Maar het gaat er uiteindelijk om dat iedere inwoner en ieder bedrijf binnen Schagen zelf kiest om aan de slag te gaan met verduurzaming. Dat begint met het nemen van een eerste stap en daarmee bereik je zeker niet meteen het einddoel. Die eerste stap neem je sneller als duidelijk is waar voor jouw woon-, leef- en financiële situatie, op dit moment de concrete mogelijkheden liggen. Daarom zullen we de communicatie en informatievoorziening primair richten op ieders eigen mogelijkheden. De landelijke campagne "Iedereen doet wat" is daarbij een belangrijke onderlegger.

Innovatieve technieken actief stimuleren

De technologische ontwikkelingen volgen elkaar in razend tempo op, ook op het vlak van duurzaamheid. Om de lange termijn doelen te bereiken zal innovatie ook absoluut noodzakelijk zijn. Om dit te versnellen moeten we soms dingen doen die nu nog niet bewezen zijn of niet passen binnen de huidige regelgeving. Wij zullen bedrijven en bewoners die iets nieuws willen proberen in beginsel altijd positief benaderen en actief meedenken over hoe hun idee gerealiseerd kan worden. We zijn daarbij ook bereid innovatieve technieken bij onze eigen gebouwen en bedrijfsvoering uit te proberen.

Dat het voor iedereen haalbaar en betaalbaar blijft

Het verduurzamen van de gemeente Schagen gaat voor iedereen geld kosten. Het gaat echter ook geld opleveren. De kost gaat wel vaak voor de baat uit, maar wij geloven dat verduurzaming op langere termijn kostenneutraal moet kunnen. Landelijk zijn hiervoor allerlei instrumenten in ontwikkeling en ook de financiële markt zal hierin zijn verantwoordelijkheid gaan nemen. En het hoeft niet allemaal in één keer, het gaat om haalbare stappen op het juiste moment. Elke inwoner van Schagen moet in staat worden gesteld om die haalbare stappen te zetten, ongeacht "de grootte van de portemonnee". Een belangrijk instrument dat we hiervoor zelf inzetten is de duurzaamheidslening.

4. Programmaliijnen en Hoofdoopgaven

De vier lange termijn programmadoelen zijn verdeeld over zes programmaliijnen, waarbij de energietransitie is gesplitst in drie afzonderlijke programmaliijnen:

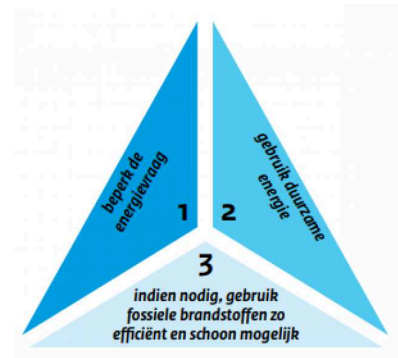
- Duurzame Warmte
- Duurzame Elektriciteit
- Duurzame Mobiliteit
- Groen en Biodiversiteit
- Klimaatadaptatie
- Circulaire Economie

Elke programmaliijn is verdeeld in een aantal hoofdoopgaven. Dat is waar we de komende jaren de nadruk op gaan leggen en waar we als gemeente ook daadwerkelijk invloed op (willen) hebben. De hoofdoopgaven brengen de focus aan op programmaniveau. Alle inspanningen en projecten die in de uitvoeringsagenda worden opgenomen dragen bij aan het realiseren van ten minste één, maar bij voorkeur een aantal van de hoofdoopgaven.

Trias energetica

Bij het bepalen van de hoofdoopgaven speelt de zogenaamde Trias Energetica (zie afbeelding) een belangrijke rol, met name bij duurzame warmte, elektriciteit en mobiliteit en circulaire energie. Deze leer gaat uit van een volgorde in handelen bij duurzame ontwikkeling.

1. Als eerste probeer je de vraag naar nieuwe energie of grondstoffen te beperken door deze simpelweg niet of minder te gebruiken. Dat kan door besparing en hergebruik.
2. Als tweede maak je voor de nog wel benodigde energie of grondstoffen gebruik van duurzame, hernieuwbare energie en grondstoffen.
3. Tenslotte gebruik je de niet duurzame, fossiele energie en grondstoffen die uiteindelijk nog nodig zijn, zo schoon en efficiënt mogelijk.

Hoofdoopgaven programmalijn Duurzame Warmte

De programmalijn Duurzame Warmte leidt tot een forse besparing in de warmtevraag van de gebouwde omgeving (woningen, bedrijven en overige gebouwen). De warmte die vervolgens nog nodig blijft komt niet meer uit aardgas maar uit duurzame warmtebronnen zoals aardwarmte, groen gas, biomassa, warmte uit oppervlaktewater, warmte uit restbronnen en warmte geproduceerd met duurzame elektriciteit. Binnen deze programmalijn onderscheiden we drie hoofdoopgaven, die in onderstaande afbeelding zijn weergegeven.

Het optimaal isoleren van bestaande bebouwing heeft de komende jaren de hoogste prioriteit. We werken hierbij met zowel een gemeentebrede als een wijkgerichte aanpak. En natuurlijk pakken we zelf ons eigen vastgoed aan, waarbij we een hogere ambitie hanteren dan wettelijk is vereist.

We richten ons niet op nieuwbouw, aangezien die vanuit landelijke wetgeving al optimaal geïsoleerd en volledig gasloos wordt gerealiseerd.

Richting 2030 willen we de eerste wijken volledig op andere wijze dan met aardgas gaan verwarmen. In de Transitievisie Warmte wordt duidelijk welke alternatieve warmtebronnen in de wijken en dorpen binnen

gemeente Schagen het meest haalbaar en betaalbaar zijn. En in het wijkuitvoeringsplan bepalen we welke wijken het meest logisch zijn om mee te starten.

Daar waar restwarmte beschikbaar is gaan we in gesprek met de eigenaren om deze zo slim mogelijk te benutten. Dit kunnen kleinschalige innovatieve (pilot)projecten zijn waar we belangrijke kennis voor de toekomst uit kunnen halen.

Belangrijkste inspanningen

Een belangrijke inspanning in deze programmalijn is het opstellen van de Transitievisie Warmte en het eerste wijkuitvoeringsplan, uiterlijk in 2021. En vervolgens het borgen hiervan in onze Omgevingsvisie en Omgevingsplan. Voor het isoleren van woningen en bedrijven bieden we communicatie, op maat voorlichting en collectieve inkooptrajecten voor inwoners en bedrijventerreinen. Het Duurzaam Bouwloket en het ontwikkelingsbedrijf NHN spelen hierbij een belangrijke rol. Voor de financiering bieden we de duurzaamheidslening en subsidiemogelijkheden voor kleinschalige, laagdrempelige maatregelen.

Hoofdoopgaven programmalijn Duurzame Elektriciteit

De programmalijn Duurzame Elektriciteit leidt tot een forse besparing in de bestaande elektriciteitsvraag van de gebouwde omgeving (woningen, bedrijven en overige gebouwen). Tegelijkertijd zal de vraag naar elektriciteit toenemen doordat er een nieuwe vraag ontstaat vanuit verwarming (warmtepompen) en mobiliteit (elektrisch vervoer). Dit vraagt om een forse toename in de opwek van duurzame elektriciteit. Binnen deze programmalijn onderscheiden we drie hoofdoopgaven, die in onderstaande afbeelding zijn weergegeven.

Elektriciteit

Verlagen elektriciteitsverbruik verlichting, apparatuur en installaties

Optimaal benutten beschikbare gebouwen en infrastructuur voor duurzame energie opwek

Opwek windmolens en zonneparken alleen met participatie en draagvlak

Het elektriciteitsverbruik kan fors worden verlaagd door zuiniger verlichting, apparatuur en installaties. Dit verdient zich ook financieel heel snel terug. Het loont om deze zaken te vervangen, zelfs als ze technisch nog goed werken. We werken nauw samen met het Duurzaam Bouwloket om inwoners en bedrijven hiertoe te bewegen. Zelf geven we hierin het goede voorbeeld met ons eigen vastgoed en machines.

Voor de opwek van duurzame elektriciteit willen we allereerst de beschikbare gebouwen en infrastructuur optimaal benutten. Alle geschikte daken, ook die van onszelf, moeten vol komen met zonnepanelen en ook parkeerterreinen willen we hiervoor inzetten. Maar ook

micro-windturbines kunnen hier een goede rol in vervullen, mits ze geen overlast geven. We staan zeer open om prototypes op onze eigen gebouwen en terreinen uit te testen.

Ook hier hanteren we zowel een gemeentebrede als wijkgerichte aanpak.

Daarmee zijn we er nog niet. Ook grootschalige opwek van elektriciteit door grote windturbines en zonneparken zal nodig zijn om aan de toekomstige vraag te voldoen. Voor beide geldt dat we dit heel zorgvuldig willen afwegen en alleen toestaan als sprake is van voldoende participatie en draagvlak. En bij voorkeur ook dubbel ruimtegebruik met een positief effect op klimaatadaptatie en biodiversiteit. Hierbij speelt de Regionale Energie Strategie (RES) een belangrijke rol.

Belangrijkste inspanningen

Een belangrijke inspanning in deze programmalijs is het opstellen van de RES Noord-Holland Noord voor vaststelling in juli 2021. En vervolgens het borgen hiervan in onze Omgevingsvisie en Omgevingsplan. Het goede gesprek met omwonenden en belanghebbenden is daarbij cruciaal. Voor het besparen van elektriciteit in woningen en bedrijven en de gebouwgebonden duurzame opwek bieden we communicatie, op maat voorlichting en collectieve inkooptrajecten voor inwoners en bedrijventerreinen. Het Duurzaam Bouwloket, het ontwikkelingsbedrijf NHN en zeker ook energie coöperaties spelen hierbij een belangrijke rol. Voor de financiering bieden we de duurzaamheidslening en subsidiemogelijkheden voor kleinschalige, laagdrempelige maatregelen. We zien grote kansen voor zonnepalen boven parkeerterreinen en zullen hierin voor onze eigen terreinen snel een eerste verkenning maken.

Hoofdopgaven programmalijs Duurzame Mobiliteit

De programmalijs Duurzame Mobiliteit leidt tot het optimaal stimuleren en faciliteren van nieuwe vormen van mobiliteit die geen gebruik maken van fossiele brandstoffen. Hierbij zal ook een verschuiving optreden van bezit van eigen vervoermiddelen naar medegebruik van deelvoorzieningen. Het traditionele aanbod gestuurde openbaar vervoer wordt met name in het buitengebied vervangen door vraag gestuurde collectieve voorzieningen. De elektrische fiets gaat een steeds belangrijker rol spelen in de korte tot middellange afstanden. Voor de lange afstanden treedt een forse versnelling op van het gebruik van elektrische voertuigen. Deze worden gevoed door oplaadbare batterijen, maar in toenemende mate ook door duurzaam geproduceerde waterstof middels brandstofcellen. Binnen deze programmalijs onderscheiden we vier hoofdopgaven, die in onderstaande afbeelding zijn weergegeven.

Duurzame Mobiliteit

Verbeteren fietsvoorzieningen
Dekkende (laad- en waterstof-) infrastructuur elektrisch vervoer

Openbaar- en doelgroepenvervoer zonder uitstoot

Stimuleren deelvervoer

Om toenemend gebruik van elektrische fietsen nog meer te stimuleren moeten diverse fietsvoorzieningen verbeterd worden. Hierbij gaat het met name om meer en betere laadvoorzieningen en stallingsmogelijkheden en snellere en veilige (regionale) doorfietsroutes. De enorme toename van elektrische voertuigen vraagt om een dekkende infrastructuur om deze van energie te voorzien. Dan

gaat het in eerste instantie om veel meer en strategisch geplaatste laadpalen. Maar ook de ontwikkeling van waterstofvoertuigen vraagt om actieve medewerking voor het realiseren van waterstofstations en productielocaties. Ons eigen wagenpark is al grotendeels elektrisch, maar we kunnen nog meer doen om medewerkers te stimuleren het openbaar vervoer en de (elektrische) fiets te laten gebruiken.

Vanuit regionale samenwerking gaan we voor openbaar- en doelgroepenvervoer zonder uitstoot en introduceren we nieuwe collectieve concepten voor deelvervoer.

Belangrijkste inspanningen

Bijna alle opgaven in deze programmalijs kunnen alleen vanuit regionale samenwerking tot stand komen. Een belangrijke inspanning in deze programmalijs is het opstellen van het Regionaal Mobiliteits Programma, samen met de provincie en de gemeenten in Noord-Holland Noord. Daarnaast gebruiken we de samenwerking met de Noordkop gemeenten in De Kop Werkt! om regionale opgaven te realiseren.

Hoofdoopgaven programmalijs Groen & Biodiversiteit

De programmalijs Groen & Biodiversiteit leidt tot een forse vergroening van de leefomgeving, passend bij het landschap in de gemeente Schagen. Dit zorgt voor een verbetering van de biodiversiteit. Maar het heeft ook positieve effecten op de leefbaarheid, klimaatadaptatie en economie, met name recreatie en toerisme. Binnen deze programmalijs onderscheiden we vier hoofdoopgaven, die in onderstaande afbeelding zijn weergegeven.

De komende jaren gaan we veel nieuwe bomen en struiken aanplanten. Dit doen we niet lukraak, maar zodanig dat het past binnen de landschapstypen die Schagen rijk is. Daarbij zorgen we ook voor verbindingen in het landschap, ter versterking van biodiversiteit en natuurnetwerk. Binnen bebouwd gebied verweven we de natuur als onderdeel van gebouwen en straten, door hier in het ontwerp veel meer rekening mee te houden. Deze programmalijs biedt bij uitstek mogelijkheden voor koppelkansen met de programmalijs Klimaatadaptatie en Duurzame Elektriciteit. Specifiek willen we dat duurzame elektriciteitsopwek altijd gecombineerd wordt met biodiversiteitsgroei.

Belangrijkste inspanningen

Het grootste deel van de inspanningen binnen deze programmalijs wordt ingevuld vanuit de bestaande (deel)programma's "Schagen groeit door" en "Bollen en Bijen".

Hoofdoopgaven programmalijs Klimaatadaptatie

De programmalijs Klimaatadaptatie leidt tot een leefomgeving die zodanig is ingericht dat de gevolgen van klimaatverandering niet zorgen voor onacceptabele schade. Het gaat dan om wateroverlast door heviger neerslag, hittestress, langdurige droogte, overstromingen en verzilting. We weten waar de grootste knelpunten optreden, we hebben de risico's hiervan afgewogen en op basis daarvan de benodigde maatregelen bepaald en gepland. Klimaatadaptatie is structureel ingebed in ons beleid en onze werkprocessen. Binnen deze programmalijs onderscheiden we drie hoofdoopgaven, die in onderstaande afbeelding zijn weergegeven.

Overlast door regen, hitte en droogte ontstaat vooral in gebieden met veel gebouwen, verhard oppervlakte en weinig groen en oppervlaktewater. Een heel belangrijke opgave is daarom het vergroenen en ontstenen van de leefomgeving. Dit is nodig in de openbare ruimte, maar ook op privéterrein van inwoners en bedrijven. Groen zorgt voor verkoeling, schaduw en houdt water vast. Om droogte en verzilting tegen te gaan is het van belang om regenwater op te vangen en vast te houden op de plek waar het valt. Dit kan door het afkoppelen van het riool en toepassen van waterbuffers en -bergingen, waterdoorlatende verharding en groene daken. Door het

waterbeheer te verbeteren wordt het watersysteem (netwerk van oppervlaktewater) meer robuust, wat ook ten goede komt aan de biodiversiteit.

Belangrijkste inspanningen

Een belangrijke inspanning in deze programmaliijn komt voort uit de afspraken vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Schagen werkt hierin samen met de provincie, het hoogheemraadschap, PWN en de vier Noordkop gemeenten. Samen bepalen we de regionale uitvoeringsagenda en we werken samen op kennisontwikkeling en communicatie. Lokaal zorgen we dat de aan te pakken knelpunten zoveel mogelijk integraal worden opgepakt met de geplande beheer-, onderhouds- en vervangingscyclus. Bij nieuwe gebiedsontwikkeling is klimaatadaptatie een basisvoorwaarde. Er liggen grote meekoppelkansen met de programmaliijn Groen & Biodiversiteit.

Hoofdopgaven programmaliijn Circulaire Economie

De programmaliijn Klimaatadaptatie leidt kortgezegd tot een wereld zonder afval. Alle restproducten worden hoogwaardig hergebruikt en wat we nu als afval zien is een grondstof voor nieuwe producten. Het ontwerpen van producten, gebouwen en infrastructuur gebeurt zodanig dat deze aan het einde van de levensduur makkelijk uit elkaar gehaald kunnen worden en onderdelen opnieuw gebruikt kunnen worden of weer als grondstof worden verwerkt. Binnen deze programmaliijn onderscheiden we drie hoofdopgaven, die in onderstaande afbeelding zijn weergegeven.

De belangrijkste opgave voor de komende jaren is het verminderen van afval, zowel huishoudelijk als bedrijfsafval. Voor het huishoudelijk afval speelt HVC daarbij een grote rol. Voor het bedrijfsafval geven we in elk geval zelf het goede voorbeeld. We zetten in op zo hoogwaardig mogelijk hergebruik van bestaande materialen en reststromen. Ook daarbij geven we zelf het goede voorbeeld in het beheer en vervanging van ons vastgoed, onze infrastructuur en civiele kunstwerken. Bij nieuwe ontwikkelingen zorgen we dat er bij het ontwerp al aandacht is voor het behoud van grondstoffen. Door dit te verwerken in ons inkoopbeleid dagen we de markt uit om hier optimaal op in te zetten.

Belangrijkste inspanningen

Een belangrijke inspanning is het opstellen van een afval- en recycleplan in 2020, waarmee we aangeven hoe we gaan voldoen aan de landelijke VANG-normen voor huishoudelijk afval. Verder richten we ons in eerste instantie op kennisopbouw op het gebied van vastgoed, infrastructuur en civiele kunstwerken. We groeien in ons inkoopbeleid naar steeds meer circulaire eisen binnen de bestaande budgetten.

5. Organisatie

Programmaorganisatie en -sturing

Zoals ook in de inleiding van dit duurzaamheidsprogramma is vermeld kent de duurzaamheidsopgave binnen de gemeentelijke organisatie veel gezichten. Elke afdeling, elk team kan op basis van dit programma zoeken naar kansen voor verduurzaming en deze realiseren. Dit kan binnen de eigen werkzaamheden of als project binnen de lijnorganisatie. En voor bepaalde ambities is het nodig speciale projecten op te tuigen en te financieren los van de lijnorganisatie. En tot slot zijn er zaken die in regionale samenwerking worden uitgevoerd, waarbij gemeente Schagen een van de partners is. In de programmaorganisatie en -sturing wordt met al deze zaken rekening gehouden.

Overkoepelend voor het duurzaamheidsprogramma is de sturing als volgt. Bestuurlijk opdrachtgever is de wethouder duurzaamheid en ambtelijk opdrachtgever is het afdelingshoofd Openbaar Gebied. De programmamanager duurzaam is overkoepelend verantwoordelijk voor het hele programma en opdrachtnemer voor de programmaonderdelen die buiten de lijnorganisatie vallen en voor de regionale programmaonderdelen.

Voor de programmaonderdelen die binnen de lijnorganisatie vallen zijn de afdelings- of teamhoofden opdrachtnemer.

Elke programmalijn heeft een eigen inhoudelijke verantwoordelijke die nauw samenwerkt met de programmamanager.

De structurele formatie specifiek voor duurzaamheid binnen de organisatie is slechts 1,6 fte, verdeeld over de programmamanager en projectleider/beleidsmedewerker duurzaam. Het grootste deel van de inzet voor het programma komt dus uit de lijnorganisatie, of zal ingehuurd worden.

Besluitvorming

Het duurzaamheidsprogramma met daarin de lange termijn doelen, kaders en uitgangspunten, programmalijnen, hoofdopgaven en het structurele duurzaamheidsbudget wordt vastgesteld door de raad.

Het college stelt de uitvoeringsagenda, deelprogramma's en projecten vast, zolang die passen binnen het budget en de kaders van het duurzaamheidsprogramma. Het college informeert de raad periodiek over de voortgang van de uitvoeringsagenda.

Deelprogramma's, projecten of inspanningen die extra middelen vragen of leiden tot nieuwe kaders worden door de raad vastgesteld. Voorbeelden van inspanningen die leiden tot nieuwe kaders zijn de RES en de Transitievisie Warmte.

De projecten en inspanningen die vanuit regionale samenwerking worden voorbereid, zoals de RES en het Regionaal Mobiliteits Programma, worden ook door de raad vastgesteld. Vooraf hieraan worden deze zaken beeldvormend en oordeelvormend besproken in de Regionale Raadscommissie Noordkop.

Communicatie

Bij de programma uitgangspunten is al aangegeven wat voor communicatie de belangrijkste insteek is. Aangezien alle overheden werken aan de duurzaamheidsopgave werken we hierin zoveel mogelijk regionaal samen. Ook sluiten we voor de energietransitie aan bij de campagne die de rijksoverheid gestart is met "iedereen doet wat". Met deze campagne sluiten zij mooi aan bij onze communicatievisie waarin we werken vanuit de boodschap: "Samen spannen wij ons in om bij te dragen aan een beter klimaat, en dat doen we door .....(vul hier het onderwerp in).

Door onze inwoners, organisaties en ondernemers in het middelpunt te zetten, laten we zien dat iedereen zijn steentje bijdraagt. Hoe klein of groot dit steentje ook is.

Door aan te sluiten bij de campagne van de overheid, versterken wij de boodschap. We kunnen deels gebruik maken van de communicatiemiddelen van de overheid, waar we ons eigen sausje overgooien. In de content die we binnen deze campagne gebruiken (de onderwerpen die we kiezen, het beeldmateriaal, de tekst) zorgen we dat de samenwerking met de omgeving (participatie) en de toegevoegde waarde (het zichtbare effect, het nut, de aanpak van lokale inwoners, ondernemers en organisaties) duidelijk naar voren komen.

Voor Klimaatadaptatie werken we op communicatief vlak ook nauw samen met het hoogheemraadschap en sluiten we aan op hun campagnes.

Tot slot ontwikkelen we een nieuwsbrief waarin regelmatig een overzicht wordt gegeven van de resultaten van de afgelopen periode en een doorkijk naar de komende periode.

Monitoring en rapportage

Het is belangrijk om goed te monitoren in hoeverre de uitvoeringsagenda leidt tot het dichterbij komen van de lange termijn doelen. Hiervoor gebruiken we bestaande monitoringprogramma's en landelijk beschikbare data, zoals de HVC Energiemonitor, Waar staat je gemeente en CBS-gegevens. De meeste van deze gegevens worden op jaarbasis bijgehouden.

Eens per 4 maanden rapporteert het college in een nieuwsbrief richting de raad over de voortgang van de Uitvoeringsagenda. Hierin wordt ook de jaarlijkse monitoring verwerkt. Daarnaast wordt uiteraard gerapporteerd via de P&C-cyclus en op basis van actieve informatieplicht als dat nodig is.

Eens per 2 jaar wordt het duurzaamheidsprogramma geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Dit wordt gecombineerd met de herziening van de Regionale Energie Strategie en de Transitievisie Warmte, waarvoor ook een tweejaarlijkse herziening is afgesproken.

Financiën

Voor het uitvoeren van de duurzaamheidsopgave is structureel €300.000,- opgenomen in de gemeentebegroting. Voor de deelprogramma's Schagen Groeit Door en Bollen en Bijen is dit respectievelijk €100.000,- en €75.000,-. Dit betreffen investeringsbudgetten, wat betekent dat het wordt meegenomen naar volgende jaren als het in een jaar niet wordt uitgegeven. Hiermee kan indien nodig ook een "spaarpotje" worden gevormd voor grotere uitgaven in de toekomst. Naast de structurele budgetten zijn er diverse incidentele budgetten voor specifieke doeleinden zoals de verduurzaming van het gemeentelijke en maatschappelijk vastgoed. Daarnaast stelt het rijk vanuit de afspraken in het Klimaatakkoord de komende jaren extra middelen beschikbaar aan gemeenten. Deze zijn bedoeld om extra capaciteit in de kunnen zetten om de gemeentelijke verantwoordelijkheden vanuit het Klimaatakkoord na te komen.

Als financieel uitgangspunt geldt primair dat het beschikbare budget leidend is voor de in te zetten middelen en uit te voeren projecten en inspanningen. Indien de benodigde ambtelijke capaciteit niet beschikbaar is binnen de formatie wordt tijdelijk ingehuurd. De dekking hiervoor zal in eerste instantie worden gehaald uit de rijksmiddelen die hiervoor bedoeld zijn.

Het Rijk en de provincie bieden ook subsidies voor gemeenten, vaak met als eis een regionale samenwerking. Daar waar provinciale en rijksregelingen kansen bieden pakken we deze, mits de uitvoering hiervan haalbaar is qua capaciteit. We doen dit zo nodig samen met de vier Noordkop gemeenten.

6. BIJLAGE

Uitvoeringsagenda Duurzaamheid

De huidige Uitvoeringsagenda Duurzaamheid (versie mei 2020) is als bijlage bij dit programma gevoegd. Hierin staan de concrete inspanningen en projecten opgesomd die:

1. binnen het duurzaamheidsprogramma in uitvoering zijn;
2. al gepland staan;
3. wel in beeld zijn maar nog niet gepland staan.

De uitvoeringsagenda is een dynamisch en flexibel document.